

GOLDINA SUKNJA*)

Smrznuta zemlja je zvonila pod njihovim nogama, ali oni nisu čuli, jer njih su vodili. Gonili su ih sa zadnjim smrznutim krikom na usnama, sa po kojom iščupanom suzom na očima. Vodili su ih svezane užetom u jednom redu. On, Moše, bio je u sredini, njemu s desna sin Elija, a sa lijeve strane stari otac Haim. Iza njih je bila smrt, ispred njih praznina.

Oni više nisu bili ljudi. Čim su izašli iz kuće postali su nešto drugo. Nešto kao drveće u šumi. Ili kamenje na cesti. Oni nisu znali, jer, zaleđeni, nisu više mislili. Postali su stvari, suvišni predmeti na putu. Bez volje da se zaustave, bez želje da se otkrave. Ili nešto učine! Nesvjesno sretni što su smrznuti, što im je dano da u tom času budu nešto drugo.

Onda ih je rastaljeni dah načas ponovo pretvorio u ljude. I Moše se strašno uplašio toga. Znao je: sad će moći do kraja da bude opet samo čovjek! I otac svoga sina. I sin svome ocu.

Kako je sretan moj sin, pomisli Moše, jer ima samo oca. I moj otac, jer vidjet će smrt samo svoga sina.

O, da mogu biti kamen na putu! Ili drvo u šumi, pomisli opet. Ali je znao da sad mora biti čovjek. I zato više nije htio razmišljati o tome. Zato je počeo misliti na kuću. I na svađe zadnjih dana.

Treba bježati u šumu, govorio je sin Elija, nemamo još mnogo vremena! Treba razmisliti, govorio je on, Moše, treba pričekati! A stari djeda Haim, Moše se smijao u sebi, vječno je gundao nešto i brisao svoje debele naočale, a onda gledao s njima, gledao. Dugo gledao!

Da li je nešto vidio nitko nije znao, ali on je uvijek poslije govorio: Spas mora doći. Od kud bilo, ali mora doći! Oni će doći, djeco.

*) Ovaj rad — nepoznatog autora iz Zagreba — dobio je na konkursu SJOJ II nagradu za pripovetku.

Nitko nije znao koga to djed Haim čeka! Ali on je uporno ponavljao: oni će (već) doći. *Oni moraju doći.*

Ali nitko nije došao. Možda zato što djed Haim nije ništa učinio da bi došli! Što djed Haim nije znao da nešto treba učiniti. Što nije znao da on to može.

Treba ići u šumu, vikao je sve više Eli, treba ići dok još ima vremena! Zadnji put vam kažem! Ali je još mnogo puta rekao isto. Jer zapravo je i on čekao. Svi su skupa čekali. Jer nitko nije mislio... Jer nitko nije znao... *SVI SU SE ONI NADALI*, a prepirali su se da im vrijeme brže prođe. U stvari su čekali, tek sad je Moše znao, čekali su. *SVI* su čekali.

I onda su došli *ONI*. Dok je stari Haim brisao svoje naočale, a on, Moše, krojio đonove ostrim nožem. Došli su i poluodjevene istjerali ih iz kuće.

Ali glupo je sad misliti o tome. Zato je Moše počeo razmišljati o smrti. O onoj ispred sebe i o onoj iza. Pa onda o ocu s lijeve strane i Eliji s desne. Pa opet o smrti. Onoj ispred i onoj pozadi. Jednu će morati da prevari, mislio je. Kako bilo, ali mora bar sina spasiti. I počeo je razmišljati o tome.

Zima je bila sve jača, zemlja je cvilila pod njihovim nogama, vjetar im je čupao suze iz očiju, a oni su išli. Njih su gonili. Nitko nije znao kuda, ali su znali: kad stignu tamo, kud ih vode, čekat će ih smrt. Crna, fašistička. Ili bijela, snježna. To nisu znali. Možda... tko zna kakva će biti zapravo, mislio je Eli, možda će biti šarena kao suknja male Golde! Lepršava, krátka.

I zato Eli odluči: ostatak života će misliti na to. Na Goldinu suknju. Da bi mu smrt bila tako lijepa.

Ali nije mogao. Jer za čas se Golda zavukla u suknju i on je više nije mogao izvući otuda. A Golda se smijala podrugljivo, ludo se smijala.

Pa svejedno, mislio je Eli, neka bude Golda u suknji! Sad kad ću umrijeti ionako je svejedno. U takvim se časovima ne misli na sitne uvrede i svađe! Pa odluči još jednom: do smrti će misliti o Goldi u šarenoj suknji. Veseloj, objesnoj.

Ali opet nije mogao! Jer Golda je odjednom sakrila suknju, a onda sebe cijelu. Ostala je samo glava koja se smijala sve luđe, sve glasnije.

Onda se Eli naljutio. Zar vrijedi s tom balavicom počinjati nešto! Pa ona se odmah popne čovjeku na glavu!

Ali sad se i Golda naljutila. Nabrala je lice baš kao i zadnji put kad su se vidjeli. I sve se više mrštila! Kao nikad prije! Badava je Eli molio, plakao, govorio. Mnogo, mnogo govorio. Nikad nije ni mislio da on to može! Tako da ni priča.

Rekao joj je da ga tu negdje, sasvim blizu čeka smrt. Da će se tu sad, još jedan korak, zemlja otvoriti pred njim i pred njegovim ocem i starim djedom Haimom. Jer nitko ih više spasiti ne može! Spas više neće doći ni od kuda! Jer djedove su naočale ostale da

leže razlupane na zemlji, a otac je sigurno zaboravio nož! Zato će oni sad propasti u prazno. U crno. Ili šareno! To o njoj, o Goldi ovisi!

Ali Goldina se glava sve više mrštila. Mrštila se i sužavala. I na kraju je ostala bez kose, bez vrata. Ostalo je samo lice, maska zapravo! Grozna, izobličena. Što je pokazivala ta maska, strah, užas ili mržnju, Eli nije znao, ali je znao nešto drugo. Znao je: Smrt će biti crna. Crna kao Hitler! A onda poslije siva, kao san svih pokojnika.

I onda je Eli kriknuo: Jadni ljudi Hitler! Jadni stari Jevrejine! Jadni, jadni ljudi...

Smrznuta zemlja je vriskala pod njihovim nogama, vjetar im je led kidao sa lica, a oni su još uvijek išli. Njih su u smrt tjerovali. Njih troje u jednom redu. Otac je bio u sredini, a sin i djed sa svake strane. I nitko nije znao kud ih gone. Nitko nije znao kad će stići. Ali su znali: Smrt negdje u blizini na njih čeka. Crna fašistička, ili bijela snježna. To oni nisu znali. Možda plavkasta kao plavo nebo iznad njihovih glava. Možda mekana kao babina perina, mislio je stari djeda Haim.

No starac nije volio misliti o smrti, pa je zato brzo prešao na kuću. Ali tamo ga je čekala baba pred vratima: Kud to djecu vodiš, djede, pitala je stara, valjda da ga naljuti. Jer ona je znala, o da, znala je, znala je stara da ih on ne vodi! Zar ne vidiš da je hladno napolju, nastavljala je ona. Da vjetar led od suza stvara!?

Pa ne izgleda ljuta, pomisli starac. Možda ipak ne zna!? Zato joj je rekao: Ne vodim ih ja, Judito! To su... *ONI*.

Svejedno, kriv si! Kriknula je stara i Haim je sad vidio da je ipak ljuta. Vрати ih natrag! Natrag ih dovedi! Čuješ li me, natrag kući, sad je molila.

Čekaj da ti kažem, šaputao je stari Haim, da ti objasnim! Jer ja ne mogu. Ja nemam više vremena, Judita! Jer tu sad, još korak jedan i smrt na mene čeka... Umrijet ću za koji čas, Judito! Čuješ li me: *Umrijeti!*

Onda *UMRI!* Rekla je grbava Judita. Umri, rekla je još jednom tvrdo, a onda okrenula leđa.

Ne, ja nisam ništa kriv! Vikao je stari djeda Haim. Jer ja nisam znao... Ja nisam mogao... Ali vikao je u prazno. Jer nikog više nije bilo da ga čuje. Sad su opet bili sami. Njih trojica u jednom redu. Moše u sredini, njemu s desna sin Elija, a sa lijeve strane stari otac Haim. A ispred njih je bila smrt. I iza njih je bila smrt. Smrznutu zemlju nisu više čuli pod nogama, tijela im nisu osjećala vjetar, ali oni su i dalje išli. Njih su još uvijek gonili.

Onda je odjednom šiknula krv iz Mošine desne ruke, a pred Elijinim očima se zalepršala Goldina suknja.

Ne, pomisli Eli iznenađen, Goldina suknja nije šarena! Ona je u stvari *CRVENA*. Kako da to nisam znao!? Zatim je došla *SMRT*. *ONA ODZADI*. Sva trojica su to znali. A Moše još pomisli: Onu ispred sam prevario. Prevario sam ipak jednu.